

„Pliszé” (női táskák)

Spitzmüller Szandra Tímea

Nyíregyházi Főiskola, BTMK- Vizuális Kultúra Intézet

Környezetkultúra, III. évfolyam

Aranyosi Zsuzsánna, textilművész, főiskolai docens

A művészet, mint alkotó tevékenység már hosszú idők óta jelen van az emberek életében. Alkotni, újat létrehozni mindenki számára vonzó mozzanat, amit igyekszünk megtapasztalni és átélni. Önmagunk kifejezését, lelkiállapotunk megelevenítését segíti ez a folyamat. A mai világban már számtalan tárgy, szükségleti eszköz található meg a boltokban, amelyek az új technikai vívmányoknak köszönhetőek. Az újdonságok közepette azonban helyet kapnak a régi, jól bevált népművészeti technikák is.

Az általam kiválasztott pliszírozási technika már évek óta megfigyelhető a hétköznapi életben. Mindig is magával ragadott ennek a módszernek a megvalósítása. Ezen technika iránti nagy érdeklődésem abból indult ki, hogy több alkalommal is lehetőségem adódott eredeti népviselet megtekintésére és viselésére. A magyar népviseletben előszeretettel alkalmazták és alkalmazzák a mai napig is a pliszírozást.

A pliszé szó, amely a pályamunkám címét is viseli, francia szóból származik. Alapvetően sűrűn berakott hajtasokat jelent. Az elkészítési módját pliszírozásnak nevezzük, amely azt a folyamatot jelöli, amely során a textil felületébe belevasalják a tetszés szerint álló vagy fekvő pliszéket.

A formai megvalósítás a kor előrehaladottságával már nem csak házilag, hanem gépek segítségével is megvalósítható. A technikai fejlettség ellenére az idős asszonyok még mai napig is az ország egyes vidékein maguk készítik a pliszéhajtasokat.

Az alkotói folyamatom elindulása az általam meghajtott pliszék készítésével indult. A technika megtanulásához és begyakorlásához a papírt hívtam segítségül. Számtalan meghajtott darab után az anyagbeli megvalósításán kezdtem el gondolkodni. Eleinte azon az elven próbáltam elindulni, ahogyan a papírnál is tettem. A kimért sávok után vasalással rögzítettem a pliszéket, ez viszont nem volt célravezető. A pliszék pontos behajtása több problémát is felvetett. Kísérletezések során arra a megállapításra jutottam, hogy az enyhén nedves anyag jobban felveszi azt a formát, amit az ember szeretne. A vizes anyagból való hajtas, azonban még mindig nem hozott pontos és elvárt eredményt. Végül arra az elhatározásra jutottam, hogy a meghajtogatott papír és az anyag együttes alkalmazása precízebb megoldást hozhat. A lehetőségek közül ezt találtam a legmegfelelőbbnek. A pliszírozást tehát úgy valósítottam meg, hogy a nedves anyagot olyan két papírfelület közé helyeztem, amelyeket már előre meghajtogattam. Az egymásra illesztett elemeket lerögzítettem, majd minden egyes hajtást levasaltam. A folyamat végeztével a papírral együtt az anyag is felvette a kívánt formát. A megszáradását követően eltávolítottam a papírokat és

így elkészültek a szabályos pliszék. Az általam házilag készíthető hajtásokat csak bizonyos határok között tudtam megvalósítani. Minimális méretét 1 cm-es nagyságrendben képzeltem el, azonban maximális méretbeli korlátot nem szabtam meg.

A pliszírozás során nagyon fontos az, hogy milyen anyagot használunk fel az elkészítési folyamathoz. Az eddigi tapasztalataimból kiindulva úgy gondolom, hogy a vászon anyag leginkább alkalmas a hosszantartó pliszék megőrzésére. Természetesen-e mellett más anyag is alkalmazható ehhez a technikához. A kísérletezéseim során arra a következtetésre jutottam, hogy a levasalt egységek tartóssága mellett lényeges az is, hogy a pliszírozott anyagnak megfelelő tartása legyen. Ehhez a legmegfelelőbbnek, eszköznek a házilag alkalmazható keményítőt találtam. Előnye, hogy megfelelő mennyiség hozzáadásával szabályozható az anyag keménysége.

A pliszé elemek kialakítását követően formai kísérleteket tettem annak érdekében, hogy a kialakult hajtásokból milyen lehetséges eshetőségek valósíthatóak meg. Megfigyeléseim azt mutatták, hogy ha az anyagot a hajtás mentén összefogva, majd egy ponton rögzítve ketté hajtom akkor egy legyező formát kapok. Ez az alakzat arra inspirált engem, hogy talán egy tárgyat is készíthetnék belőle. Ennek érdekében a félkör formát megdupláztam és hozzá egy négyszög alaprajzú anyagfelületet kapcsoltam. A három egység összekapcsolása egy öblös forma kialakulását eredményezte. A képzeleteimre hagyatkozva úgy véltem, hogy ez egy megfelelő szerkezeti kialakítás után alkalmas lehet egy táska kialakítására.

Az alkotói folyamatom így már tudatosan egy esztétikus és jól funkcionáló táska létrehozására irányult. Ennek érdekében a lehetséges formai variációkat mérlegeltem és több alkalmas lehetőséget is találtam, amelyekből 3-mat választottam ki. A tervem az volt, hogy 3 különböző megjelenést kiválasztva, annak megfelelő funkciójú táskákat készítek. Így készült el az elegáns és a hétköznapi táska. A kollekció harmadik darabjaként egy nagyobb tároló helyet biztosító batyut terveztem.

A megvalósítást varrógép segítségével oldottam meg. A 3 táska általános varrási mechanizmusa a következő volt. Az előre elkészített pliszírozott anyagot beszegtem és milliméteres tűzésekkel rögzítettem, majd kiszabtam hozzá a táska fő alkotóelemét, amely a két pliszírozott felületet kapcsolja össze. A duplán kiszabott anyagdarabok merev tartása érdekében vatelint illetve flízt használtam fel. Mindkét megoldás alkalmasnak bizonyult. Az összevarrott középső egység jobb és bal oldalához hozzávarrtam ez elkészült pliszírozott felületet. A varrás eltakaráshoz bizonyos helyeken ferdeszegőt használtam fel az esztétikus megjelenés érdekében. A legutolsó fázis, amelyet mindent táska esetében alkalmaztam az a pliszéelemek összevarrása volt úgy, hogy azok harmonikaformát eredményezzenek. Természetesen az előbb említett folyamatok mellett minden táskának meg volt az egyéni kialakítása, ami az elvárt célhoz vezetett. Annak érdekében, hogy a pliszék a táska záródásához alkalmazkodjanak a fűzés technikai lehetőségeit vettem figyelembe. A harmonikaformánál minden egyes pliszén fűzőszegecset helyeztem el, ami alkalmat adott arra, hogy egy selyemfonál vagy kalapgumi felhasználásával a meghajtogatott anyag a célnak megfelelően szétnyíljon vagy összezáródjon. A fülek a táskánál használt anyagból valósultak meg.

Munkáim a nők számára készültek. Előnyüket abban látom, hogy különböző célra való használhatóságuknak köszönhetően bármikor kiválaszthatjuk a nekünk szükséges darabot. Az elegáns táskát színházi és ünnepi alkalmakra terveztem. A hétköznapi darab a nevéből adódóan akármikor az öltözékünk kiegészítő darabjává válhat. Továbbá készítettem egy batyut, amely nagyobb méretű tárgyak tárolására is alkalmas. Az anyagok színválasztását tekintve igyekeztem minél változatosabb képet összeállítani és a népművészeti irányvonalat követni.

Összességében úgy vélem, hogy a 3 darabos táska szett igazolást ad arra, hogy a népművészetünkben használatos technikák milyen találékonyak és hogy milyen sok lehetőség adódik a hasznosításukra.